

Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective

CALITATEA FORMĂRII PROFESIONALE JURIDICE ÎN VIZIUNEA MASTERANZILOR

Gheorghe NEAGU, *Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Rezumat: Acest articol este dedicat analizei opiniei masteranzilor cu privire la calitatea procesului formării profesionale juridice. Rezultatele investigațiilor psihosociologice demonstrează faptul că masteranzii apreciază destul de înalt calitatea acestui proces, îndeosebi profesionalismul cadrelor didactice, instruirea clinică juridică: în perioada 2005-2009, studenții au acordat consultață juridică la 2190 de beneficiari, au reprezentat 480 de clienți în judecată și au întocmit 1015 de cereri de chemare în judecată. Or, o competență poate fi dezvoltată numai într-o situație, prin tratarea cu succes a acesteia. În același timp, în procesul formării profesionale se manifestă și anumite carențe: îndeosebi urmează să fie modernizat curriculum-ul universitar și perfecționate tehnologiile de predare-învățare-evaluare.

Cuvinte-cheie: *formare profesională juridică, calitatea procesului de formare profesională, competențe, curriculum universitar, metode active și interactive de predare-învățare, instruire clinică, consultață juridică, consolidarea legăturilor cu beneficiarii.*

Résumé: Cet article porte sur l'analyse de l'opinion des étudiants en maîtrise sur la qualité de la formation professionnelle juridique. Les résultats de l'enquête psychosociologique montrent que les masters apprécient à un haut niveau la qualité de ce processus, notamment le professionnalisme des enseignants, la formation de la clinique juridique: en 2005 - août 2009, les étudiants ont accordé des conseils juridiques à 2190 bénéficiaires, ils ont représenté 480 clients devant les tribunaux et ils ont rédigé 1015 citations. Par conséquent, une compétence peut être développée dans un seul cas, par son traitement réussi. En même temps, pendant le processus de formation professionnelle, certains inconvénients se manifestent: on a surtout l'intention de moderniser le curriculum académique et d'optimiser les technologies d'enseignement-apprentissage-évaluation.

Mots-clés: *formation professionnelle, qualité du processus de formation professionnelle, compétences, curricula universitaire, méthodes actives et interactives d'enseignement – apprentissage, formation clinique, consultation juridique, consolidation des relations avec les bénéficiaires.*

În perioada de tranziție, formarea profesională juridică s-a transformat dintr-un învățământ de elită într-un învățământ de masă. De rînd cu anumite avantaje, acest proces a fost/este însoțit și de unele limite. Printre acestea din urmă evidențiem crearea unui decalaj între cererea pentru servicii educaționale și oferta universităților, precum și între cerere și ofertă pe piața muncii.

Conștientizarea acestei probleme a condus la realizarea unor studii axate pe calitatea formării profesionale, inclusiv juridice, realizate atît pe eșantioane naționale, cît și zonale, în baza cărora se argumentau proiecte de reformă în vederea depășirii carențelor constatate. Investigații de acest gen se efectuează și în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (USB „Alec Russo”) (2004, 2006, 2007, 2010). În iulie 2010, a fost studiată opinia masteranzilor cu privire la transformările întreprinse în învățămîntul superior prin prisma schimbărilor operate în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți.

În cadrul studiilor realizate, calitatea procesului de formare profesională a fost concepută din două perspective: din perspectiva **externă** (impactul societal) care prevede asigurarea calității produsului finit – specialistului cu studii universitare – capabil de a se integra pe piața muncii și din perspectiva **internă**, ce prevede asigurarea calității proceselor interne, orientate spre finalitățile dimensiunii externe. În această comunicare ne vom referi, preponderent, la dimensiunea internă a formării profesionale juridice.

Datele investigației efectuate în iulie 2010 demonstrează faptul că masteranzii-absolvenți apreciază destul de înalt calitatea procesului de formare profesională de la facultate: 33,3% erau foarte mulțumiți, 50% - erau mulțumiți de calitatea instruirii juridice. Este adevărat că 16,7% nu erau prea mulțumiți de calitatea acestui proces. Veridicitatea acestei opinii este confirmată și de răspunsul la întrebarea „În ce măsură calitatea studiilor corespunde așteptărilor Dvs?”: 66,7% - considerau că acestea corespundeau „în mare măsură, 29,2% - „în mică măsură” și doar 4,2% - „nu corespunde deloc”.

Printre factorii ce influențează procesul formării profesionale cea mai bună situație, în opinia respondenților, era la capitolul cadre didactice. La întrebarea „În ce măsură corpul profesoral corespunde așteptărilor Dvs?”, **91,7%** erau de părerea că acestea corespund „în mare măsură” și doar **4,2%** - „în mică măsură”. La celelalte programe de masterat, concepute în ansamblu pe Universitate, indicii respectivi erau mai modești (**76,2%** - „în mare măsură”, **21,4%** - „în mică măsură”).

Este de remarcat faptul că nivelul înalt de pregătire a cadrelor didactice nu conduce automat la formarea competențelor masteranzilor. Această constatare se desprinde din analiza altor indicatori ai conceptului de calitate a formării profesionale. Cele mai mari lacune se referă la caracteristicile curriculumului universitar și la tehnologiile de instruire: 37,5% din respondenții de la facultate au indicat că structura programelor de studii corespunde „în mică măsură” așteptărilor lor, iar 29,2% au evaluat cu același calificativ modalitățile de predare utilizate la nivelul masterat. (Indicii pentru celelalte programe de masterat constituiau 31% și, respectiv, 21,4%). Studiile din anii precedenți demonstrează și ele carențe în această privință. Astfel, în 2006, doar 37,5% din studenții Facultății de Drept (este adevărat, de la nivelul Licență) consi-

derau că metodele active și interactive se implementau „într-o măsură mare și foarte mare”, în timp ce 41,8% - „într-o măsură mică” [Neagu 2007: 28]. (Acestea și alte date ne demonstrează necesitatea depunerii eforturilor în vederea creșterii măiestriei pedagogice a cadrelor didactice, modernizării sistematice a curriculumului universitar.

În acest context, evidențiem activitatea desfășurată prin intermediul organizației nonguvernamentale Clinica Juridică Universitară. Această structură a fost constituită la inițiativa unui grup de lectori universitari, în anul 2002, având scopul major de a moderniza sistemul educațional prin implementarea metodelor active și interactive în procesul de formare profesională juridică.

Astfel, studenții au posibilitatea de a aplica cunoștințele teoretice în practică, prin *instruirea clinică juridică*, care presupune implicarea studenților în rezolvarea problemelor juridice în cazuri și situații reale. Deci *studenții participă la interviuarea, consultarea și reprezentarea în judecată a clienților*. Desigur, doar *cu avizul favorabil al avocatului supraveghetor, care monitorizează activitatea acestora*.

Implicarea studenților într-o astfel de formă nouă de instruire permite rezolvarea simultană a unui șir de obiective:

1. Consolidarea legăturii între instruirea teoretică și practică.
2. Formarea abilităților necesare pentru soluționarea adecvată a problemelor juridice.
3. Implicarea Facultății de Drept în soluționarea problemelor sociale.
4. Poziționarea Facultății de Drept în funcția de facilitator al accesului la justiție pentru categoriile social-defavorizate (beneficiari ai serviciilor juridice în Clinica Juridică Universitară).
5. Contribuirea la creșterea activismului civic al studenților.

Formarea profesională a studenților prin intermediul unei astfel de instruiți nonformale, a permis implicarea celor mai buni studenți în rezolvarea problemelor socio-juridice. Doar în perioada 2005-2009 studenții au acordat consultanță juridică la 2190 de beneficiari, au reprezentat 480 de clienți în judecată și au întocmit 1015 cereri de chemare în judecată. Pe fundalul acestor date menționăm că o competență poate fi dezvoltată numai într-o situație. O competență este demonstrată prin tratarea cu succes a situației. Competența se dobândește de către student prin realizarea diverselor sarcini.

Paralel cu consultațiile în oficiul Clinicii Juridice Universitare, studenții s-au implicat în consultația mobilă, în cadrul așa-ziselor vizite mobile, întreprinse în localitățile rurale mai îndepărtate din nordul țării. Scopul acestor consultații mobile este de a facilita accesul la justiție și de a informa locuitorii rurali, care nu au posibilitate de a consulta un jurist/avocat din lipsa surselor financiare, despre drepturile și metodele de apărare a acestora. Cazurile cele mai frecvent instrumentate de către studenții-consultanți țin de dreptul familiei (divorțuri, partajul averii, decăderea din drepturile părintești, obligarea la plata pensiei alimentare pentru întreținerea copilului minor sau în folosul soțului incapabil de muncă), de dreptul muncii (concediere ilegală, obligarea angajatorului de a achita forțat restanțele la salariu), de dreptul locativ și funciar, de drept administrativ. Spectrul consultativ include doar cazurile din domeniul dreptului privat, sferă în care interesele clientului pot fi apărute în bază de reprezentanță.

Antrenarea studenților în funcționarea Clinicii Juridice Universitare poate fi considerată o încercare de utilizare a avantajelor instruirii juridice din Anglia sau SUA, unde activitatea principală nu rezidă atât în desfășurarea cursurilor teoretice, cât în studierea, în cadrul seminarelor, a cazurilor judiciare. Per ansamblu, în cadrul seminarelor din universitățile din Occident se practică sistematic analiza cazurilor concrete din practica judiciară, nu rareori se utilizează și jocurile didactice [Kașkin 2009: 13].

Tehnologiile utilizate în cadrul Clinicii Juridice Universitare, instruirea clinică se afirmă treptat și la orele de curs de la USB „Alec Russo”. Dar realizarea orelor de acest tip presupune copierea unui volum de informații de sute de pagini (nu rareori, de o singură folosință), sporirea considerabilă a numărului de ore necesar pentru munca independentă a studentului, deținerea de către studenți a unor deprinderi de analiză a informației etc.

Remarcăm, de asemenea, faptul că numărul considerabil de ore planificate cadrelor didactice nu creează premise favorabile pentru implementarea tehnologiilor moderne în procesul formării juridice. În consecință, se intensifică discrepanța dintre necesitatea imperioasă de reformare a tehnologiilor de predare-învățare-evaluare și formele vechi, depășite, de proiectare a procesului de instruire.

De aceea, nu este întâmplător faptul că un segment al tineretului studios (20,8% și respectiv, 24,4%) nu este prea mulțumit de ceea ce face Conducerea USB „Alec Russo” în modernizarea procesului instructiv-educativ.

De rînd cu procesul anevoios de implementare a tehnologiilor moderne de formare profesională, mai persistă și o serie de probleme nerezolvate: lipsesc standardele aprobate la nivel național (standardele elaborate de instituțiile de învățămînt superior nu au fost evaluate și, deci, aprobate la nivel național). De aici decurg o serie de consecințe negative. Remarcăm doar confuzia în ceea ce privește finalitățile proce-

sului de studiu conceput sistemic: finalitățile nivelului I, finalitățile nivelului II, finalitățile studiilor de doctorat, finalitățile disciplinelor de învățământ (unităților de curs), finalitățile practicilor de specializare; altele nu se iau în calcul exigențele angajatorilor; uneori practica de specializare are un caracter formal, nu este corelată cu subiectul tezei de master; masteranzii, fiind trimiși la practică, în anumite situații, nu sînt obligați să realizeze activități concrete ce ar contribui la consolidarea competențelor etc.

În opinia masteranzilor, pentru a îmbunătăți situația la USB „Alec Russo”, trebuie realizate următoarele activități:

- atragerea cadrelor tinere în sistemul universitar – 66,7%;
- mărirea salariului profesorilor și angajaților USB „A. Russo” – 45, 8%;
- diversificarea formelor de predare și organizare a studiilor – 37,5%;
- transparența în procesul decizional – 37,5%.

Printre alte acțiuni ce trebuie realizate în vederea sporirii eficienței programelor de master (formulate în baza analizei situației efective din sistem) enumerăm:

- studierea și familiarizarea cadrelor didactice cu experiența acumulată de unii dintre colegi, care utilizează adecvat metodele interactive în procesul de predare-învățare-evaluare;
- elaborarea indicațiilor metodice, regulamentelor interne cu privire la dirijarea lucrului de sine stătător al masteranzilor;
- elaborarea materialelor didactice destinate acestei categorii de studenți;
- elaborarea Regulamentului Universității cu privire la organizarea și desfășurarea practicii de specializare de către masteranzi;
- realizarea practicii în funcție de specificul tezei de master;
- consolidarea legăturilor cu beneficiarii, antrenarea mai activă a acestora în procesul de formare profesională și de evaluare a cunoștințelor și deprinderilor acumulate;
- implementarea unui sistem propriu de autoevaluare a calității proceselor interne (proces educațional, guvernare strategică, management operațional ș.a.).

Analiza mai multor planuri de studii, curriculumuri, a rezultatelor unor investigații sociologice, ne permite să afirmăm că, în anumite situații, componența disciplinelor de studii și, mai ales, numărul de credite acordat acestora, se determină în mod autoritar și subiectiv, fără a ține cont de rolul acestora în formarea profesională juridică inițială și continuă. Depășirea acestei situații este posibilă prin omogenizarea planurilor de învățământ, misiune ce nu poate fi realizată decît prin eforturile Ministerului Educației, în cadrul căruia ar fi necesară constituirea unei structuri menite să realizeze acest deziderat. Planul cadru existent nu asigură decît omogenizarea structurală a planurilor de studii, nu și a conținutului acestora.

Bibliografie:

1. Neagu, Gh., *Calitatea formării juridice inițiale în viziunea studenților* în Revista Națională de Drept, nr. 6, 2007.
2. Кашкин, С. Ю., *Методика преподавания права за рубежом и в России (на примере опыта кафедры права Европейского Союза МГУА)* în Юридическое образование и наука, №1, 2009.

TEACHING LEGAL ENGLISH

Elena VARZARI, Lidia ALEXANCHIN, Oxana STANȚIERU,
Alec Russo State University of Balti, Republic of Moldova

Rezumat: Abilitățile de comunicare orală și scrisă în limba engleză juridică trebuie să fie dezvoltate printr-un șir de activități vizînd atît însușirea unui vocabular specializat, cît și dezvoltarea competențelor de a intervieva, de a negocia, de a scrie și a redacta un text juridic. Prezentul articol abordează tehnici de însușire a englezei juridice funcționale.

Cuvinte-cheie: *engleza juridică, lingvistică forensică (juridică), predarea englezei juridice, principii și doctrine, terminologie juridică, lexic specializat, educație juridică, cerințele englezei juridice, socializare lingvală, atributele englezei juridice, studiu de caz.*

Abstract: Communicative skills in oral and written legal English should be developed through a range of language activities (e.g. acquiring specialized vocabulary) in combination with key legal skills training including: advocacy, interviewing and advising, negotiation, legal writing and drafting, etc. The present article touches upon several techniques of training the above-mentioned skills, offering a valuable source for academic and professional development.

Keywords: *legal English, forensic linguistics, teaching legal English, principles and doctrines, legal terminology, specialized vocabulary, legal education, legal English needs, language socialization, legal English attributes, case study.*

It is through language that social problems are translated into legal issues.

Elizabeth Merts

The present article is intended for ESP lecturers teaching Legal English, and Moldovan students, graduates of Law Faculties aiming at being employed abroad by Legal advising companies or organisations providing legal services.